

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Natura 2000-plan 2010-2015

Nibe Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal

Natura 2000-område nr. 15
Habitatområde H15
Fuglebeskyttelsesområde F1

Kolofon

Titel:

Natura 2000-plan 2010-2015. Nibe Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal
Natura 2000-område nr. 15
Habitatområde H15
Fuglebeskyttelsesområde F1

Emneord:

Habitatdirektivet, Miljømålsloven, målsætninger, indsatsprogram, Natura 2000-planer, Nibe Bredning, Halkær Ådal, Sønderup Ådal

Udgiver:

Miljøministeriet, Naturstyrelsen

Ansvarlig institution:

Naturstyrelsen
Niels Bohrs Vej 30
9220 Aalborg Ø
www.naturstyrelsen.dk

Copyright:

Naturstyrelsen, Miljøministeriet

Sprog:

Dansk

År:

2011

ISBE nr.

978-87-7091-081-1

ISBN nr.

978-87-7091-082-8

Dato:

1. december 2011

Forsidefoto: Enekrat og overdrev i Sønderup Ådal

Fotograf: Kamilla Harlev Mai

Resume:

Natura 2000-plan for Nibe Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal (nr. 15). Natura 2000-planen skal sikre gunstig bevaringsstatus for områdets udpegede arter og naturtyper. Området og truslerne mod de udpegede naturtyper og arter beskrives, og der fastlægges målsætninger og indsatser for naturtyperne og arterne. Der foretages en strategisk miljøvurdering af planen.

Må citeres med kildeangivelse

Indhold

Forord	4
Natura 2000-planlægning	5
<i>Natura 2000-planen er bindende for myndighederne</i>	6
Områdebeskrivelse	7
Trusler mod områdets naturværdier	9
Igangværende pleje og genopretning	13
Tilstand og bevaringsstatus/prognose	15
<i>Vurdering af tilstand</i>	15
<i>Vurdering af bevaringsstatus/prognose</i>	20
Målsætning	24
<i>Overordnet målsætning for Natura 2000-området</i>	25
<i>Konkrete målsætninger for naturtyper og arter</i>	28
<i>Modstridende interesser</i>	30
Indsatsprogram	31
<i>Generelle retningslinjer</i>	32
<i>Konkrete retningslinjer</i>	34
<i>Forslag til mulige virkemidler</i>	36
Sammenhæng og synergi med vandplan	36
Strategisk miljøvurdering	36
Bilag 1. Kort over Natura 2000-områdets placering og afgrænsning	37
Bilag 2. Opsummering af Natura 2000-planen og mulige virkemidler	38
Bilag 3. Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver	39
Bilag 4. Miljørapport for Natura 2000-planen	43

Foto: Claus Bjørn Larsen

Danmarks VIP-natur får egen bodyguard

Hvad har Skagens Gren, Silkeborgskovene og det Sydfynske Øhav til fælles? Eller klokkefrøen, fiskeørnen og gråsælen? De er alle en del af Danmarks særligt værdifulde natur, som vi er forpligtet til at passe godt på. Det samme gælder strandengen, højmosen og boblerevet. Natura 2000-områderne er et netværk af naturområder i EU, der indeholder særligt værdifuld natur set i et europæisk perspektiv. Natura 2000 skal sørge for, at alle 27 EU-lande drager omsorg for egne truede dyr, planter og natur.

Danmark har i alt 246 Natura 2000-områder. Hvert område får nu sin helt egen naturplan, der skal fungere som bodyguard. Det er i alt for mange år gået tilbage for naturens mangfoldighed. Nu skal planerne sørge for, at staten, kommuner og lodsejere drager omsorg for de naturtyper og plante- og dyrearter, der er truede sårbare eller sjældne i EU.

Ny natur på vej

Naturplanerne er den hidtil største naturindsats, der nogensinde er sat i værk i Danmark. Budgettet er ca. 1,8 mia. kroner og vil i stor udstrækning blive finansieret af EU's landdistriktsmidler. Den planlagte indsats dækker ca. 1.600 km², hvoraf de 40 km² er ny natur.

Der er planlagt hundredvis af nye vandhuller, som vil sikre levesteder for padder som klokkefrøen og vandsalamanderen. 200 km² løvskov skal beskyttes mod rydning, og flere hule, gamle og døde træer vil give levesteder for svampe, flagermus og insekter. Fiskeri på havet skal reguleres, så de unikke danske boblerev sikres mod at blive ødelagt af fiskeredskeer, og danske højmoser skal igen have mulighed for at få det bedre. Lige nu er de truet af udtørring og tilgroning. Med naturplanerne skal der ryddes krat og buske og gives bedre og mere naturlige vandforhold.

Tilbagegangen stoppes

Som ny miljøminister er jeg glad for, at vi nu har en plan for at stoppe naturens tilbagegang i Natura 2000-områderne. Der må ikke ske yderligere skade på naturen. Planerne har været for længe undervejs under VK-regeringen. Natura 2000-områderne blev udpeget i årene 1998-2004, og tilbagegangen skulle være standset allerede sidste år.

Danmarks nye SRSF-regering vil føre en mere aktiv og fremsynet naturpolitik. De 246 Natura-områder har nu hver en bodyguard, mens regeringen laver en plan for hele Danmark. Naturplan Danmark skal sætte ambitiøse mål – ikke blot for den natur som findes i Natura 2000-områderne, men for hele den danske natur.

Lad os så komme i gang !

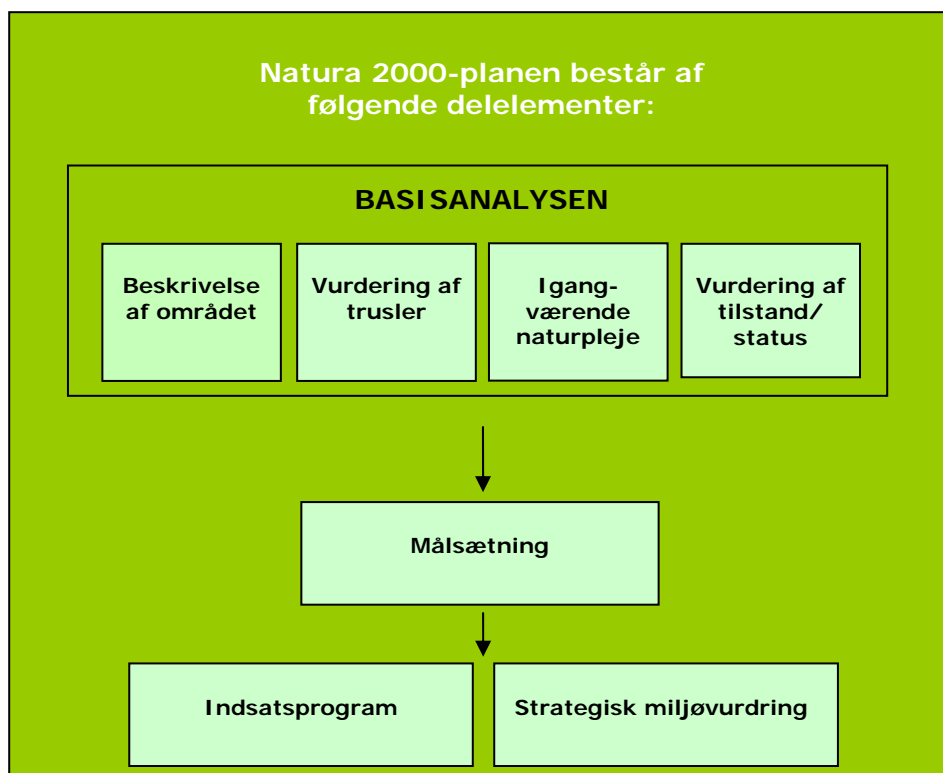
Med venlig hilsen
miljøminister Ida Auken

Natura 2000-planlægning

EU's Natura 2000-direktiver (Fuglebeskyttelses- og Habitatdirektiverne) forpligter Danmark til at gøre den nødvendige indsats for at sikre eller genoprette en række sjældne, truede eller karakteristiske naturtyper og arter. Gennem en målrettet indsats i de udpegede Natura 2000-områder bidrager Danmark til at sikre den europæiske natur og dens mangfoldighed.

Med henblik på at prioritere den nødvendige indsats udarbejder Naturstyrelsen en Natura 2000-plan, der dækker hvert af de udpegede beskyttelsesområder. Natura 2000-planen er en sammenfattende plan, som både indeholder Natura 2000-skovplan for de skovbevoksede fredskovpligtige arealer og Natura 2000-plan for øvrige områder samt arter.

Planen omfatter "udpegningsgrundlaget", dvs. de naturtyper og arter, som området er udpeget for. Natura 2000-planens indhold er vist i figur 1.

Figur 1. Opbygning af en Natura 2000-plan.

Natura 2000-plan

Natura 2000-planen er bindende for myndighederne

Natura 2000-planen er bindende, således at alle myndigheder i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt skal lægge Natura 2000-planen til grund. Planen er vedtaget i 2011, hvorefter kommunalbestyrelserne og Naturstyrelsen udarbejder bindende handleplaner, som skal sikre gennemførelsen af Natura 2000-planen. Direkte statslig opfølgning i form af bekendtgørelser o.l. sker dog på grundlag af Natura 2000-planen. Offentlige lodsejere kan vælge at gennemføre Natura 2000-planen direkte i deres drifts- og plejeplaner.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning, og den indsats, som iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v. på grundlag af konsekvensvurderinger mm. Der er ikke gennemført en konsekvensvurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte planer, idet der ikke i planen er taget konkret stilling forvaltningsindsatsens præcise lokalisering eller valgt forvaltningsmetoder. Der er dog i Natura 2000-planen taget stilling til afvejning mellem modsatrettede naturinteresser i de tilfælde hvor sådanne allerede på nuværende tidspunkt i planlægningen kan forudses, og hvor en sådan afvejning er forbundet med og nødvendig for forvaltningen af området. Evt. konkrete konsekvenser af denne afvejning vil blive afklaret i forbindelse med gennemførelsen af planen og valg af virkemidler.

Natura 2000-planens målsætninger er bindende og skal desuden anvendes ved konsekvensvurdering i forbindelse med myndighedsudøvelse, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 (ændret ved bekendtgørelse nr. 1443 af 11. december 2007 med senere ændringer) om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

Natura 2000-planen koordineres med vandplanen for hovedvandopland Limfjorden og bliver ligesom denne revideret hvert 6. år. De dele af Natura 2000-planen, der vedrører skovbevoksede fredskovspligtige arealer, revideres dog kun hvert 12. år.

Natura 2000-plan

Områdebeskrivelse

Natura 2000-området har et areal på 20.341 hektar og afgrænses som vist på bilag 1. Natura 2000-området består af Habitatområde nr. H15 og Fuglebeskyttelsesområde nr. F1. På Naturstyrelsens hjemmeside (www.naturstyrelsen.dk) samt i figur 2 og bilag 2 er der angivet hvilke naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget for dette område.

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. H15			
Naturtyper:	Sandbanke (1110)	Vandløb (3260)	
	Vadeflade (1140)	Tør hede (4030)	
	* Lagune (1150)	Enekrat (5130)	
	Bugt (1160)	Kalkoverdrev (6210)	
	Rev (1170)	* Surt overdrev (6230)	
	Strandvold med enårige planter (1210)	Tidvis våd eng (6410)	
	Strandvold med flerårige planter (1220)	Urtebræmme (6430)	
	Enårig strandengsvegetation (1310)	Hængesæk (7140)	
	Strandeng (1330)	* Kildevæld (7220)	
	* Indlandssalteng (1340)	Rigkær (7230)	
	Kransnålalge-sø (3140)	Bøg på mor (9110)	
	Næringsrig sø (3150)	Stilkeke-krat (9190)	
	Brunvandet sø (3160)	* Elle- og askeskov (91E0)	
	Arter:	Kildevældsvindelsnegl (1013)	Flodlampret (1099)
		Hedepletvinge (1065)	Odder (1355)
		Havlampret (1095)	Spættet sæl (1365)
Bæklampret (1096)		Gul stenbræk (1528)	

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. F1		
Fugle:	Skestork (Y)	Blå kærhøg (T)
	Knopsvane (T)	Hedehøg (Y)
	Sangsvane (T)	Blishøne (T)
	Pibesvane (T)	Klyde (Y)
	Kortnæbbet gås (T)	Hjejle (T)
	Grågås (T)	Almindelig ryle (Y)
	Lysbuget knortegås (T)	Brushane (Y)
	Pibeand (T)	Fjordterne (Y)
	Krikand (T)	Havterne (Y)
	Taffeland (T)	Dværgterne (Y)
	Hvinand (T)	Splitterne (Y)
	Toppet skallesluger (T)	

Figur 2. Naturtyper, fugle og andre arter, der udgør udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området. (Y): Ynglefugl, (T): Trækfugl

Natura 2000-plan

Området består mod nord af de vidtstrakte, lavvandede fjordområder i Limfjorden, der bl.a. inkluderer Halkær, Sebber, Gjøl og Nibe Bredninger. Området har især tidligere rummet vidtstrakte flader med ålegræs. De lavvandede marine områder i især Nibe og Gjøl Bredning er af stor betydning for flere af andefuglene i udpegningsgrundlaget, bl.a. pibeand. De store vidtstrakte strandenge udgør vigtige ynglelokaliteter for vadefugle, ligesom de uforstyrrede holme på national plan udgør vigtige ynglelokaliteter for skestork (største danske koloni), de fire arter af terner og klyde. En anden vigtig fuglelokalitet er Ulvedybet, der samtidig er en af landets største brakvandssøer.

Enkelte af fuglearterne (kortnæbbet gås og grågås) på udpegningsgrundlaget har i de seneste år været inde i en fremgang på nationalt plan, mens andre (brushane, splitterne) har været inde i en nedgang på nationalt plan. Bestanden for sangsvane, pibeand, krikand, taffel-and, hvinand, toppet skallesluger og blishøne har været stabil på nationalt plan.

Området består mod syd af de markante ådale Halkær Ådal og Sønderup Ådal. Sønderup Ådal er formet af den næsten uregulerede Sønderup Å, og i den smalle dalbund og langs de ofte stejle kuperede dalsider findes en rig og varieret natur. Ådalen rummer store sammenhængende arealer med sure overdrev og stilkegekrat. Halkær Ådal er en bred ådal med eng- og mosearealer omkring den regulerede å. I denne ådal findes også landets største forekomst af den sjældne naturtype indlandssalteng samt den nyetablerede sø, Halkær Sø, som er områdets største ferskvandssø.

Forekomsterne af rigkær og kildevæld i de to ådale rummer flere naturperler med en række sjældne arter, bl.a. forekommer gul stenbræk og kildevældsvindelsnegl i området. Desuden er den sjældne dagsommerfugl hedepletvinge tidligere kendt fra området.

Området rummer eller har tidligere rummet rødlistearterne dværgulvefod, eng-guldstjerne og lyng-star. Ansvarsarterne opret kobjælde, purpur-gøgeurt og tangurt samt bilag IV-arterne strandtudse, spidssnudet frø og løgfrø.

I basisanalyserne for Natura 2000-området Nibe Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal findes der en mere detaljeret gennemgang af området. Se [Naturstyrelsens hjemmeside](#).

Natura 2000-området ligger i Aalborg, Vesthimmerlands, Jammerbugt og Rebild kommuner og indenfor vandplanområdet hovedvandopland Limfjorden.

Sangsvane overvintrer i området. Selvom de oftest ses i store flokke holder de alligevel sammen i familierne vinteren igennem. Foto: Steen Rabjerg

Trusler mod områdets naturværdier

I det følgende afsnit skal de oplyste trusler forstås som påvirkninger af naturtyper og arter, der er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området. Trusler er i den forbindelse aktuelt forekommende og konkrete påvirkningsfaktorer, der enkeltvis eller i samvirkning vil kunne forhindre, at naturtyperne og arterne opnår gunstig bevaringsstatus. Det kan dog også være potentielle påvirkningsfaktorer i det omfang, at der er viden om, at påvirkningerne periodevis er forekommet i området, men aktuelt ikke er til stede. Aktuelle påvirkninger, der f.eks. reguleres internationalt eller i anden sammenhæng, og derfor ikke er et anliggende for Natura 2000-planen, kan også fremgå, men vil ikke være en del af denne Natura 2000-plans indsatsprogram.

Arealreduktion/fragmentering udgør en trussel for arealet med strandeng, indlandssalteng, tør hede, kalk- og sure overdrev, tidvise våde enge, hængesæk, kildevæld og rigkær, som er reducerede og fragmenterede på grund af opdyrkning og tilgroning med træer og buske. Naturtypernes tilknyttede plante- og dyrearter, herunder gul stenbræk, hedepletvinge og kildevældsvindelsnegl, har derved en øget risiko for at uddø, fordi de beskedne arealer ikke kan opretholde bestande af de pågældende arter.

Naturtypen stenet strandvold, her med strandkål i forgrunden. Foto: Steen Rabjerg.

De velegnede levesteder for truede ynglefugle som brushane, alm. ryle og splitterne er også blevet færre og mindre, ligesom spærringer i vandløbene hindrer især flod- og havlampret i at nå gydebanks i de øvre dele af vandløbene.

Næringsstofbelastning fra luften udgør især en trussel mod de store forekomster af sure overdrev i Sønderup Ådal, samt de mindre forekomster af hængesæk og tørre heder, idet laveste ende af tålegrænseintervallet er markant overskredet for disse naturtypers vedkommende. Den nedre ende af tålegrænseintervallet er også overskredet for områdets tidvis våde enge, rigkær, kildevæld og kalkoverdrev. På baggrund af baggrundsbelastningen vurderes den øvre tålegrænse at være overskredet for søtyperne kransnålalgesø og brunvandet sø. Den høje ende af tålegrænse-intervallet er overskredet for hele arealet med skovnaturtyper.

Næringsstofbelastning fra de omkringliggende landbrugsarealer udgør en trussel for store dele af de marine naturtyper i Limfjorden, samt en række af de våde naturtyper som rigkær, kildevæld, strandeng, kransnålalge-sø, brunvandede søer og vandløb. Desuden udgør næringsbelastning fra dyrkede arealer en trussel mod tør hede, surt overdrev og kalkoverdrev på arealer, der ligger op til omdriftsarealer.

Tilførsel af organisk stof er en trussel for vandløb samt bæk-, flod- og havlampret.

Natura 2000-plan

Pesticider og gifte Som det fremgår af vandplanen for Limfjorden er der indenfor dette Natura 2000-område konstateret miljøfarlige stoffer i koncentrationer, der gør at områdets plante- og dyreliv kan blive påvirket negativt.

For naturtyper, der ligger op ad driftsarealer er pesticider ligeledes en trussel.

Tilgroning i form af græs og høje urter er en trussel mod områdets lysåbne naturtyper, herunder bl.a. rigkær, indlandssalteng, strandeng, surt overdrev og enekrat. På holmene, der udgør vigtige levesteder for mange fugle på udpegningsgrundlaget, er strandengsvegetationen truet af tilgroning. Ligeledes er tilgroning med vedplanter en trussel mod de fleste af områdets terrestriske naturtyper, herunder især overdrev, tør hede, rigkær, kildevæld, hængesæk og enekrat samt strandenge. I det lysåbne stilkekrat er indvandring af skyggetålende arter, særlig ahorn, en trussel mod skovnaturtypen.

Problemmarten gyvel er en trussel mod områdets overdrev.

Levestederne for gul stenbræk, kildevældsvindelsnegl og he-depletvinge er ligeledes truet af tilgroning, hvilket gør, at der bliver færre og færre steder, arterne kan overleve. Det samme gælder en række fugle på udpegningsgrundlaget, som er afhængige af lav vegetation, som alm. ryle og brushane.

Strandeng ved Ulvedybet. Variationen mellem græssede partier og våde pander er vigtig for fuglene i området Foto: Steen Rabjerg

Natura 2000-plan

Uhensigtsmæssig hydrologi som følge af dræning og grøftning udgør en trussel mod strandengene og mod den sjældne naturtype indlandssalteng. Afvanding udgør ligeledes en trussel mod de store forekomster af kildevæld, rigkær, tidvis våde enge og hængesække i de to ådale. Ligesom levestederne for flere af arterne på udpegningsgrundlaget er truet af uhensigtsmæssige hydrologiske forhold, bl.a. kildevældsvindelsnegl, gul stenbræk, hedepletvinge, lampretterne, alm. ryle, klyde og brushane. De største hindringer mod opnåelse af god tilstand for området vandløb er grødeskæring og stuvezoner i forbindelse med dambrug.

Uhensigtsmæssig drift. Intensiv skovdrift kan medføre, at skovnaturtyper forringes eller ødelægges. Der er i øvrigt en utilstrækkelig beskyttelse af skovnaturtyper.

Hårdhændet vandløbsvedligeholdelse er en trussel mod vandløb med vandplanter samt hav- og flod- og bæklampret.

Anlæg i form af kystbeskyttelsesforanstaltninger, er en trussel mod ca. 25 % af området forekomster af strandenge (og dermed også de to naturtyper enårig- og toårig vegetation på strandvolde). Spærringer og vandindtag i vandløb udgør en trussel mod udpegningsgrundlagets tre lampret-arter.

Rynket Rose er en trussel mod nogle af udpegningsgrundlagets naturtyper, fordi arten bortskygger den naturlige vegetation. Foto: Steen Rabjerg.

Invasive arter som kæmpe-bjørneklo, rynket rose og nåletræer er især en trussel mod områdets strandenge, sure og kalkrige overdrev samt rigkær og kildevæld.

På de marine arealer er butblæret sargassotang, japansk gracillaria-tang og dræbergopler en trussel mod den hjemmehørende flora og fauna. Der er indtil videre ikke kendskab til bekæmpelsesmetoder rettet mod disse marine arter.

Prædation, jagt og fiskeri.

Fiskeri er vurderet som en trussel mod flod- og havlampret, idet det kan medføre reduktion i bestanden af fiskene. Omfanget af det aktuelle fiskeri kendes ikke.

På sandbanker og i bugter kan fiskeri med bundslæbende redskaber være en trussel, idet der sker en fysisk ødelæggelse af denne naturtype, dels ved fjernelse af bundflora og bundlevende dyr, og dels ved fjernelse af hårbund, sten og skaller.

På rev, inklusive biogene rev, er fiskeri med bundslæbende redskaber en trussel, idet der sker en fysisk ødelæggelse af denne naturtype, dels ved fjernelse af bundflora og bundlevende dyr, og dels ved fjernelse af hårbund, sten og skaller. Den konkrete geografiske afgrænsning af de biogene rev udestår endnu.

Prædation fra gråkrage, sølvmåge, ræv og mink er en trussel mod en række af fuglene på udpegningsgrundlaget, da de æder fugleæg og -unger på holme og strandenge langs Limfjorden.

Igangværende pleje og genopretning

Sønderup Ådal er fredet og mange arealer er omfattet af plejeplaner. En del af ådalens lysåbne naturtyper afgræsses derfor allerede i dag. Arealer med stilkege-krat er næsten alle omfattet af egekrataftaler. Der er udført flere projekter med opkøb og nedlægning af dambrug og efterfølgende genopretning af vandløb o.l. f.eks. har Naturstyrelsen Aalborg (tidligere Skov- og Naturstyrelsen Himmerland) erhvervet Rebstrup Damkultur og sat et genopretningsprojekt i gang i og omkring det nu nedlagte dambrug.

Rebild Kommune har tre græsningsaftaler på privatejede arealer i Natura 2000-området. Kommunen har til hensigt at evaluere effekterne af græsningsplejen med mål om gunstig bevaringsstatus for relevante naturtyper for øje.

Der er gennemført to VMPII-projekter i Halkær Ådal ved hhv. Års og Halkær Sø. Ved Halkær Sø er der lavet aftaler om naturpleje med henblik på, at udvide naturtypen rigkær. Der er desuden gennemført MVJ-projekter med ændret afvanding, bl.a. omkring den nordlige del

Natura 2000-plan

af indlandsstrandengen ved Blære. Ved Sebberkloster er der gennemført MVJ-projekt med ændret afvanding og genetablering af enge.

Aalborg Kommune har udarbejdet en indsatsplan for truede engfugle i kommunen, herunder især alm. ryle. Der er desuden søgt midler til pleje med afgræsning og bekæmpelse af prædatorer ved Nørholm Enge. I fredningen ved Nørholm foretages der naturpleje.

Voksestedet for gul stenbræk har været genstand for en række pleje- og genopretningsprojekter, ligesom flere af de bedste strandenge har været en del af et projekt med forbedring af vilkår for engfugle (primært klyde, stor kobbersneppe, alm. ryle og brushane).

Iagttagelse af ynglende brushane er efterhånden blevet en sjælden naturoplevelse på vores strandenge. (Foto: Steen Rabjerg)

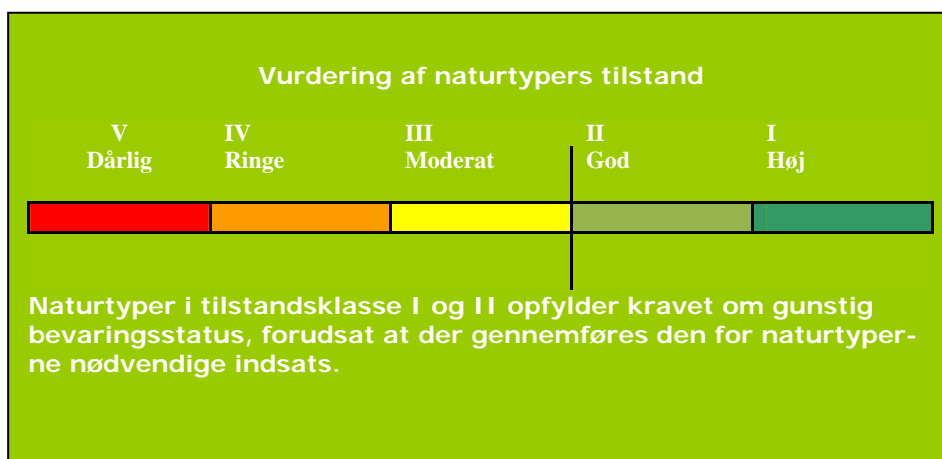
Tilstand og bevaringsstatus/prognose

For nogle naturtyper er der udviklet et system til vurdering af den enkelte naturtypes aktuelle *tilstand*, som er et udtryk for typens aktuelle naturindhold og en række andre målbare faktorer.

Bevaringsstatus for naturtyper og arter er derimod en vurdering af, hvordan deres tilstand vil være i fremtiden, såfremt der ikke sker ændringer i udnyttelsen og i de trusler, der eksisterer i dag. Der er således tale om en *prognose* for arternes og naturtypernes udviklingsretning. I de følgende afsnit er der nærmere beskrevet tilstand og bevaringsstatus/prognose for områdets naturtyper og arter.

Vurdering af tilstand

Der er foretaget en vurdering af tilstanden i 23 lysåbne naturtyper og 10 skovtyper, der er kortlagt i basisanalyserne. Desuden er tilstanden vurderet for udvalgte forekomster af 5 søtyper. Vurderingen bygger på et system, der inddeler forekomster af Habitatdirektivets naturtyper i 5 tilstandsklasser (figur 3), hvor I (høj) er bedst og V (dårlig) er værst. Som led i beregningen af tilstanden beregnes både et artsindeks, baseret på indholdet af plantearter i en cirkel med radius på 5 m, og et strukturindeks, baseret på vegetationshøjden, opvækst af vedplanter, forekomst af drængrøfter m.m. Både artsindekset og strukturindekset har værdier mellem 0 og 1 på referenceskalaen, hvor 1 er den bedste naturtilstand, og 0 er den dårligste. For skovnaturtyperne baseres strukturindeks bl.a. på omfang af jordbearbejdningsforhold, afvandingsforhold, forekomst af invasive arter og trækronernes lagdeling i forskellige etager.

Figur 3. Tilstandsklasser for naturtyper.

Strukturindeks og artsindeks vægtes sammen til et samlet naturtilstandsindex, der beskriver habitatnaturtypens samlede natur/skovtilstand på arealet. Et højt strukturindeks kombineret med et lavt artsindeks viser, at naturarealet har forudsætninger for et højt naturindhold, men at de karakteristiske arter ikke er til stede. Et højt

Natura 2000-plan

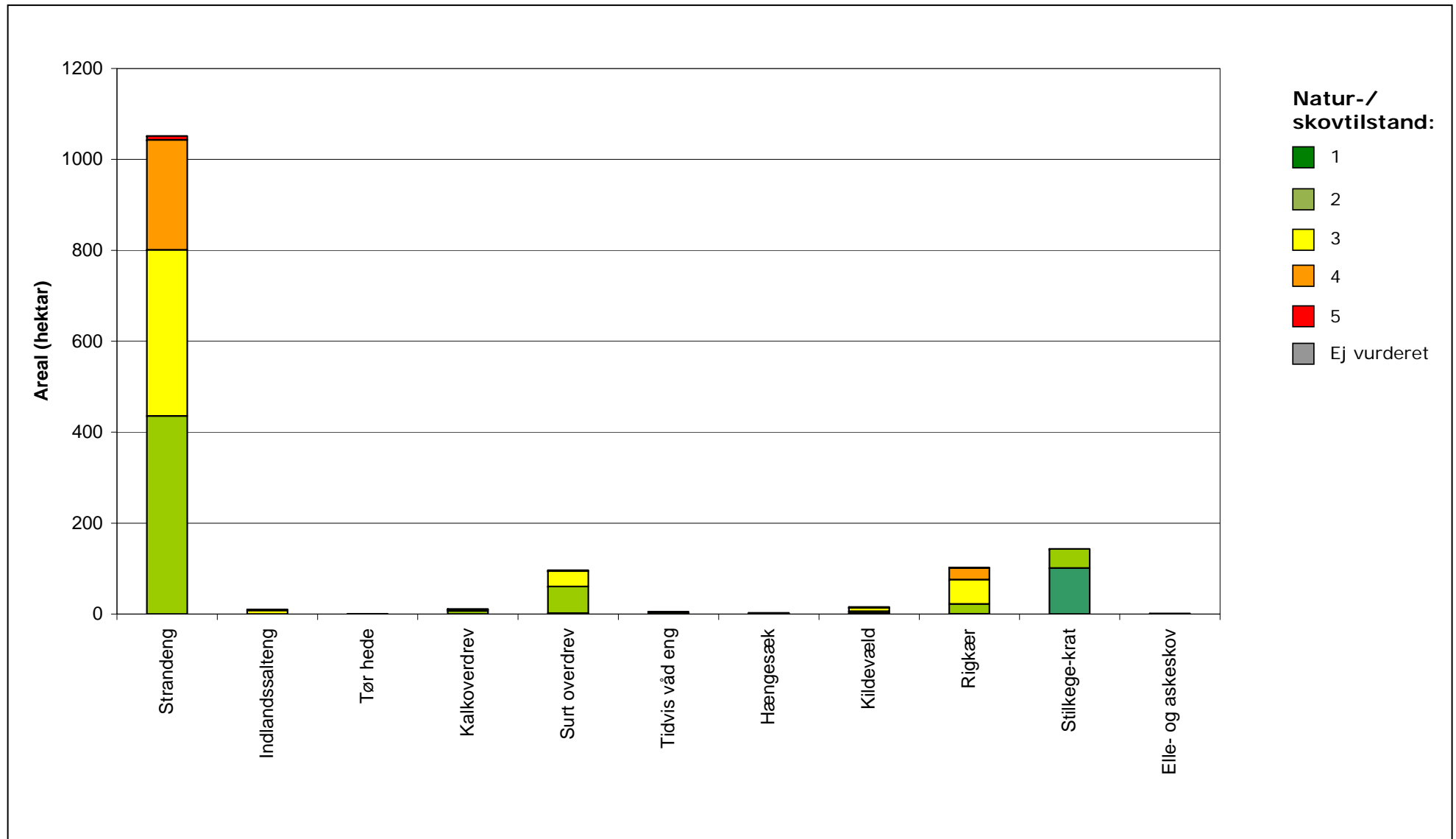
artsindeks kombineret med et lavt strukturindeks kan anvendes som et redskab til at lokalisere artsrige forekomster med et stort behov for pleje eller anden indsats.

I figur 4 er vist natur/skovtilstanden for Natura 2000-områdets naturtyper. Kun en mindre del af vandhullerne er tilstandsvurderet og er derfor ikke medtaget i figuren.

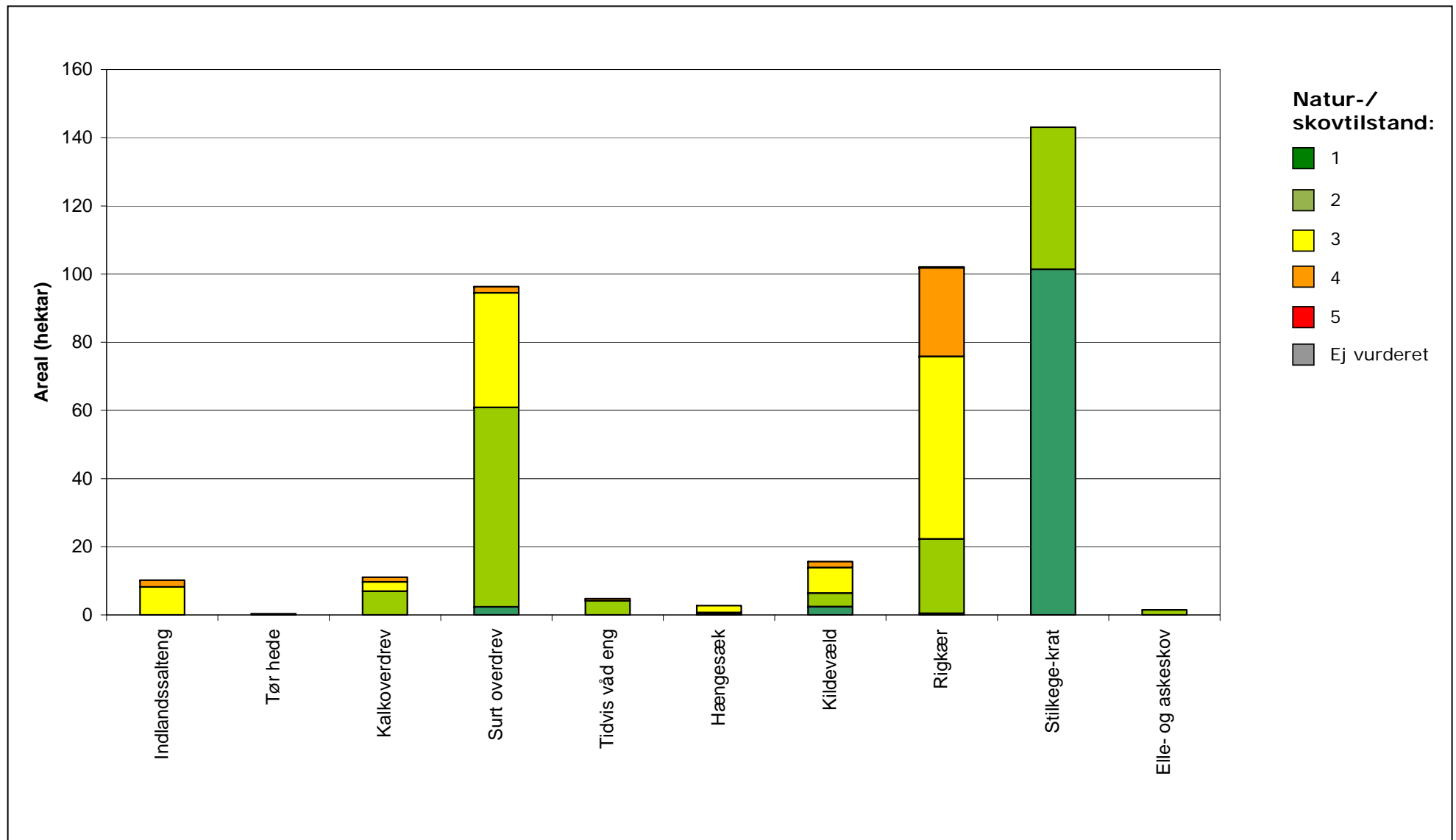
*Områdets lavvandede fjordområder giver gode fourageringsbetingelser for skestork, men næringsstofbelastning truer fødegrundlaget.
Foto: Steen Rabjerg.*

Natura 2000-plan

Figur 4. Natur-/skovtilstand for de af Natura 2000-områdets naturtyper, som er tilstandsvurderet.

Natura 2000-plan

Figur 5. Natur-/skovtilstand for de af Natura 2000-områdets naturtyper, som er tilstandsvurderet - uden strandeng.

Miljøministeriet, Naturstyrelsen

Natura 2000-plan

Som det fremgår af figur 4, udgør strandengene mere end 75 % af de tilstandsvurderede, terrestriske naturtyper i dette område. På over halvdelen af strandengene, er naturtilstanden vurderet ugunstig.

Store dele af de øvrige lysåbne naturtyper har ugunstig naturtilstand, og bagvedliggende data viser, at de ofte har dårligere strukturindeks end artsindeks, primært pga. dårlige hydrologiske forhold og tilgroning med græsser og høje urter. Det viser, at der er potentiale for at hæve naturtilstanden via målrettet pleje, da artspuljen er til stede.

Strandengene i området er truede af tilgroning. Tilgroning truer også strandengenes ynglefugle. Her har en strandskade fundet forholdene gode og lagt sine æg i en lille hulning på en strandeng ved Ulvedybet. Foto: Steen Rabjerg

For skovnaturtyperne har alle arealer (ca. 98 %) gunstig skovtilstand. For stilkegekrat er størstedelen af arealet tilmed i skovtilstandsklasse I.

Der findes i alt ca. 345 småsøer og vandhuller i området med et samlet areal på ca. 85 ha. Heraf er 8 søer med et samlet areal på 0,9 ha blevet tilstandsvurderet. De 8 søer fordeles på følgende typer: en kransnålalgesø, seks næringsrige søer og én brunvandet sø. Heraf er kransnålalgesøen vurderet til tilstandsklasse III, den brunvandede sø til tilstandsklasse II, mens to næringsrige søer er vurderet til tilstandsklasse II og fem næringsrige søer er vurderet til tilstandsklasse III.

Se kort med tilstandsvurdering af de enkelte forekomster i Natura 2000-området på [Naturstyrelsens hjemmeside](#).

Miljøministeriet, Naturstyrelsen

Der er endnu ikke udviklet et system til vurdering af tilstanden for en række lysåbne naturtyper, marine naturtyper, større søer, vandløb samt fugle og andre arter.

Vurdering af bevaringsstatus/prognose

Miljømålsloven og skovloven fastsætter som et overordnet mål, at naturtyper og arter, som Natura 2000-områderne er udpeget for, skal have en gunstig bevaringsstatus. Gunstig bevaringsstatus er defineret i Habitatdirektivet (figur 5).

Gunstig bevaringsstatus

En naturtypes "bevaringsstatus" anses for "gunstig", når

- det naturlige udbredelsesområde og de arealer, det dækker inden for dette område, er stabile eller i udbredelse, og
- den særlige struktur og de særlige funktioner, der er nødvendige for dets opretholdelse på langt sigt, er til stede og sandsynligvis fortsat vil være det i en overskuelig fremtid, samt når
- bevaringsstatus for de arter, der er karakteristiske for den pågældende naturtype, er gunstig

En arts "bevaringsstatus" anses for "gunstig", når

- data vedrørende bestandsudviklingen af den pågældende art viser, at arten på langt sigt vil opretholde sig selv som en levedygtig bestanddel af dens naturlige levesteder, og
- artens naturlige udbredelsesområde hverken er i tilbagegang, eller der er sandsynlighed for, at det inden for en overskuelig fremtid vil blive mindsket, og
- der er og sandsynligvis fortsat vil være et tilstrækkeligt stort levested til på langt sigt at bevare dens bestande

Figur 5. Habitatdirektivets definition af gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau for naturtyper og arter

Gunstig bevaringsstatus skal generelt opnås inden for hver af Danmarks to biogeografiske regioner, nemlig den kontinentale og den atlantiske region. Gunstig bevaringsstatus skal dog ifølge EU's vejledning til direktivets artikel 6 også anvendes på de enkelte Natura 2000-områder, men der findes ingen retningslinjer for, hvorledes denne vurdering skal foretages. Den første Natura 2000-plan laves på grundlag af tilgængelig viden og derfor alene ud fra en prognose for de enkelte naturtypers og arters udvikling.

Prognosen for de kortlagte naturtyper er bestemt på områdeniveau ud fra de enkelte forekomsters natur/skovtilstand og aktuelle trusler og inddeles i *gunstig* eller *ugunstig prognose*. Naturtyper i tilstandsklasse I (høj tilstand) eller II (god tilstand) har en gunstig prognose, hvis det vurderes, at tilstanden også kan opretholdes på

langt sigt. I mange tilfælde forudsætter det, at der gennemføres den for naturtyperne nødvendige indsats i form af naturpleje, begrænsning af næringsstofftilførsel, forbedring af hydrologiske forhold m.m.

Prognosen for de øvrige naturtyper og alle arterne er baseret på den bedste tilgængelige viden. Her benyttes begreberne *vurderet gunstig*, *vurderet ugunstig* og *ukendt prognose*.

I Natura 2000-området er der foretaget følgende vurdering af prognosen for naturtyper og arter:

Prognosen er gunstig eller vurderet gunstig for:

- Odder pga. stabil/stigende bestandsstørrelse.
- Trækfuglene pibesvane, sangsvane, kortnæbbet gås, grågås, krikand og hvinand, da arterne vurderes at have gode fourageringsmuligheder og stabile eller stigende bestandsstørrelser i området.
- Blishøne og hjejle pga. generelt gode levestedsvilkår (på trods af bestandstilbagegang/svingende bestandsstørrelse).
- Knopsvane pga. stabil/stigende bestandsstørrelse og generelt gode levestedsvilkår.
- Spættet sæl pga. stabil/stigende bestandsstørrelse.

Odder vurderes at have gunstig bevaringsstatus i området. Foto: Steen Rabjerg

Prognosen er ugunstig eller vurderet ugunstig for:

- De fire marine typer: sandbanke, vadeblade, bugt og rev på grund af for stor tilførsel af næringsstoffer fra oplandet og tilstødende havområder, forhøjede niveauer af miljøfarlige stoffer og invasive arter.
- Den marine type rev endvidere på grund af fiskeri med bundslæbende redskaber.
- Lagune pga. næringsstofbelastning med især fosfor fra dyrkede marker og intern frigivelse og pga. grøftning og dræning.
- Strandenge på grund af afvanding, tilgroning og invasive arter.
- Indlandssaltenge på grund af afvanding, fragmentering og tilgroning.
- Næringsrig sø på grund af stor næringsstofbelastning.
- Kransnålalgesø og brunvandet sø, da kvælstofdepositionen vurderes at overskride tålegrænsen på hele arealet.
- Vandløb pga. grødeskæring, sandvandring og regulering.
- Tørre heder pga. tilgroning og fragmentering og da kvælstofbelastningen overstiger den laveste ende af tålegrænseintervallet.
- Kalk- og sure overdrev da kvælstofbelastningen overstiger laveste ende af tålegrænseintervallet på mere end 25 % af arealerne, pga. invasive arter og tilgroning med vedplanter.
- Enekrat er vurderet ugunstig pga. tilgroning med vedplanter og invasive arter.
- Tidvis våd eng pga. dræning, tilgroning med høje urter og fragmentering, og da kvælstofbelastningen er højere end laveste ende af tålegrænseintervallet på over 25 % arealerne.
- Hængesæk på grund af afvanding, tilgroning med høje urter, og da kvælstofbelastningen overstiger laveste ende af tålegrænseintervallet på hele arealet.
- Kildevæld og rigkær på grund af afvanding, tilgroning, og da kvælstofbelastningen overstiger laveste ende af tålegrænseintervallet på 25 % af arealerne.
- Stilkegekrat, samt elle- og askeskov pga., at kvælstofbelastningen overstiger laveste ende af tålegrænseintervallet på hele arealet.
- Kildevældsvindelsnegl og gul stenbræk på grund af uhenigtsmæssig hydrologi, tilgroning af levestederne med høje græsser, urter og vedplanter samt fragmentering af egnede levesteder.
- Hedepletvinge da arten er forsvundet fra området (sidst set i 2001) samt på grund af tilgroning og fragmentering af levested.
- Trækfuglen taffeland pga. tilbagegang i bestanden indenfor dette område.

Skestork yngler i en lille og sårbar bestand i området. (Foto: Steen Rabjerg).

- Ynglefuglene alm. ryle og brushane pga. tilbagegang som ynglefugl, tilgroning af levested og uhensigtsmæssig hydrologi.
- Ynglefuglene havterne, splitterne, fjordterne og dværgterne pga. tilbagegang i ynglebestande, tilgroning af levesteder og prædation.
- Ynglefuglen klyde pga. tilgroning af ynglesteder og prædation.
- Ynglefuglen skestork pga. lille, sårbar bestand og prædation .
- Ynglefuglen hedehøg pga. lille og ustabil bestand.

Prognosen er ukendt for:

- Strandvold med enårige planter, strandvold med flerårige planter, enårig strandengsvegetation, bøg på mor samt urtebræmmer på grund af manglende viden om naturtypernes forekomst i området.
- Trækfuglen blå kærhøg samt havlampret, flodlampret og bæklampret pga. manglende viden om arternes forekomst i området.
- Trækfuglen lysbuget knortegås, der har en stabil bestand indenfor området, men fortsat ugunstig bevaringsstatus på nationalt plan.
- Trækfuglene pibeand og toppet skallesluger grundet fluktuerende bestande.

Målsætning

Det overordnede mål er at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget i de enkelte Natura 2000-områder (jf. dog nedenfor om eventuelle modstridende interesser).

Der opstilles en **overordnet målsætning** for området. Den overordnede målsætning angiver det overordnede sigte for, hvorledes området skal udvikle sig både for at sikre områdets integritet og en gunstig bevaringsstatus for arter og naturtyper. Målsætningen skal endvidere fremhæve de naturtyper og arter, der udgør den største arealandel af området, og endelig fremhæves forekomster af naturtyper og arter, der har stor vigtighed på nationalt og/eller biogeografisk niveau. En vurdering af denne betydning foretages efter følgende kriterier:

- Stort areal, levested eller bestand
- Få forekomster
- Truede naturtyper og arter
- Særlige danske ansvarsområder

Spættet sæl ses ofte i området. Foto: Steen Rabjerg.

Der opstilles desuden mere **konkrete målsætninger**, der fastlægger de langsigtede mål for udviklingen i areal og tilstand for de enkelte naturtyper og arters levesteder. Målfastsættelsen tager udgangspunkt i den tilstand, som er vurderet for naturtyper og arters levested efter tilstandsvurderingssystemet. Hvor der ikke er udviklet et sådant system, skal gunstig bevaringsstatus sikres eller genoprettes på baggrund af bedste faglige viden. Da der endnu ikke er udviklet et

tilstandsvurderingssystem til brug for vurdering af areal og tilstand af levestederne for fuglearterne, er fastsættelse af målsætningen for de enkelte fuglearter på udpegningsgrundlaget sket på baggrund af en vurdering af, om størrelsen og kvaliteten af levestedet kan rumme bestanden, og ikke på om bestanden rent faktisk er til stede. De i planen angivne bestandsstørrelser er fastsat på baggrund af den officielle danske indmelding til EU.

Såvel overordnet målsætning som de konkrete målsætninger rækker ud over 1. planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold. Målsætningerne afspejler desuden en afvejning af eventuelle modstridende interesser efter retningslinjer angivet i Skov- og Naturstyrelsen 2009: "Retningslinjer for den statslige Natura 2000-planlægning: Målfastsættelse og indsatsprogram".

Knopsvane overvintrer i stort antal i området. Foto: Steen Rabjerg

Overordnet målsætning for Natura 2000-området

Baggrund for overordnet målsætning:

I Natura 2000-område 15 er der særligt fokus på Limfjordens store marine områder, de vidtstrakte strandenge og småøerne, der tilsammen udgør et vigtigt levested for hovedparten af udpegningsgrundlagets yngle- og rastefugle. Af udpegningsgrundlagets trækfugle sættes der fokus på de nationale ansvarsarter lysbuget knortegås, kortnæbbet gås, grågås, sangsvane, pibesvane, knopsvane, krikand og pibeand. Rastebestanden af lysbuget knortegås udgør mere end 5 % af landets samlede bestand. Der sættes ligeledes fokus på de truede ynglefugle brushane, almindelig ryle, splitterne og dværgterne samt skestork, da området rummer mere end 5 % af landets samlede bestand af sidstnævnte ynglefugl.

Havterne yngler oftest på små rævesikre holme. Foto: Steen Rabjerg.

Området rummer den sjældne naturtype indlandssalteng, der i Danmark kun er på udpegningsgrundlaget i tre Natura 2000-områder. Arealet i dette område udgør omkring halvdelen af naturtypens samlede areal i Danmark. Området med indlandssalteng ofres derfor særlig opmærksomhed.

Områdets ene ådal rummer over 5 % af det samlede kortlagte areal i den kontinentale region i Danmark af naturtypen stilkegekrat (8,4%). Desuden indeholder de to ådale større forekomster af henholdsvis surt overdrev og rigkær, der begge er truede naturtyper. Af øvrige truede naturtyper findes tør hede, kalkoverdrev og tidvis våd eng.

Området indeholder et stort potentiale for udvidelse af surt overdrev, tidvis våd eng og rigkær. Der er endvidere potentiale for udvidelse af arealet med indlandssalteng og kildevæld. Desuden er der i området fokus på de truede arter gul stenbræk og hedepletvinge.

- *Det overordnede mål for Natura 2000-området er: at naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget opnår gunstig bevaringsstatus.*

Målet er, at området fjord- og kystnatur udgør et stort sammenhængende naturområde med fjorden, småøerne og strandene som vidtstrakte og sammenhængende forekomster, der rummer velegnede yngle- og rasteområder for eng-, hav- og kystfugle samt sæler.

Natura 2000-plan

Områdets marine naturtyper sikres en god vandkvalitet og en rig bundflora og -fauna og disse sikres som levesteder for udpegningsgrundlagets trækfugle med særligt fokus på ansvarsarterne.

Levesteder for de truede ynglefugle på udpegningsgrundlaget brushane, almindelig ryle, splitterne og dværgterne sikres og udvides.

Målet for området to ådale er, at ådalene bevares som sammenhængende naturlandskab med lavtvoksende og lysåbne naturområder. I Sønderup Ådal bevares forekomster af lysåben natur og skovnatur i mosaik. Særligt de store forekomster af stilkegekrat sikres.

Den truede naturtype surt overdrev prioriteres højere end udvidelse af egekrat ved naturlig succession.

Områdets øvrige truede naturtyper og levesteder for truede arter sikres, og udvides og sammenbindes, hvor det er muligt. Det gælder særligt surt overdrev, tidvis våd eng og rigkær samt levesteder for de truede arter gul stenbræk og he-depletvinge. Desuden sikres og udvides naturtypen indlands-salteng.

Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtypen hensigtsmæssig drift/pleje og hydrologi, en lav næringsstofbelastning, samt gode sprednings og etableringsmuligheder for arterne.

Nikkende Kobjælde er en karakteristisk art for langvarigt græssede overdrev. Foto: Steen Rabjerg

Konkrete målsætninger for naturtyper og arter

Der opstilles følgende konkrete målsætninger, som fastlægger de langsigtede mål for naturtyper og arter i Nibe Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal:

- *Naturtyper og arter skal have en gunstig bevaringsstatus.*
- *For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse I eller II og gunstig prognose skal udviklingen i deres areal og tilstand være stabil eller i fremgang.*
- *For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse III-V og/eller ugunstig prognose skal udviklingen i deres natur/skovtilstand være i fremgang, således at der opnås natur/skovtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed dertil. Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det. Navnlig for skovnaturtyperne kan der være tale om en dynamisk situation, hvor det ikke nødvendigvis er de samme forekomster, der over tid bidrager til arealmålet.*
- *For naturtyper og arter uden tilstandsvurderingssystem og/eller med en ukendt prognose er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne for områdets udpegede arter stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for nedennævnte bestandstal eller – for arter uden bestandstalsmål – grundlag for tilstrækkeligt egnede yngle- og fourageringsområder.*
- *Naturtypeforekomster i artsklasse I målsættes til tilstandsklasse I og skal søges udvidet/sammenkædet, hvis de naturgivne forhold gør det muligt.*
- *Tilstanden og det samlede areal af levestederne for følgende ynglefugle sikres stabilitet eller fremgang. Der skabes tilstrækkeligt med egnede yngle-, raste- og fourageringsarealer, så der er grundlag for følgende bestande af ynglefugle:*

Art	Antal ynglepar
Skestork	11
Hedehøg	*
Klyde	150
Alm. ryle	13
Brushane	11
Fjordterne	50
Havterne	180
Splitterne	20
Dværgterne	*

** For hedehøg og dværgterne sikres tilstanden, og det samlede areal af levesteder for arterne som ynglefugle stabiliseres eller øges, således at der er tilstrækkeligt med egnede yngle- og fourageringssteder for arten i område.*

- *Tilstanden og det samlede areal af levestederne for følgende*

Natura 2000-plan

trækfugle sikres stabilitet eller fremgang, således at der er grundlag for rastende/fouragerende bestande på mindst:

<i>Trækfugle</i>	<i>Antal trækfugle</i>
<i>Pibesvane</i>	<i>1.500</i>
<i>Sangsvane</i>	<i>1.600</i>
<i>Blå kærhøg</i>	<i>11</i>
<i>Hjejle</i>	<i>20.300</i>
<i>Knopsvane</i>	<i>1.500</i>
<i>Kortnæbbet gås</i>	<i>450</i>
<i>Grågås</i>	<i>1.000</i>
<i>Lysbuget knortegås</i>	<i>*</i>
<i>Pibeand</i>	<i>16.000</i>
<i>Krikand</i>	<i>5.000</i>
<i>Taffeland</i>	<i>7.000</i>
<i>Hvinand</i>	<i>3.500</i>
<i>Toppet skallesluger</i>	<i>1.000</i>
<i>Blishøne</i>	<i>42.000</i>

** For lysbuget knortegås sikres tilstanden og det samlede areal af levesteder for arterne som trækfugle stabiliseres eller øges, således at der er tilstrækkeligt med egnede raste- og fourageringssteder for arten i område.*

- Arealet med tør hede udvides med op til 10 %, og arealet med kalkoverdrev, surt overdrev, tidvis våd eng samt rigkær udvides hver med 20-50 %, hvor de naturgivne forhold gør det muligt.*
- Arealet med indlandssalteng sikres og øges med ca. 2 ha, hvor de naturgivne forhold gør det muligt.*
- Arealet med levesteder for de truede vadefugle engryle, brus-hane og klyde øges på længere sigt med op til 10 %. Væsentlige dele af udvidelsen bør ske omkring nuværende, tidligere eller potentielle ynglearealer for de truede vadefugle.*
- Levestederne for gul stenbræk, hedepletvinge og kildevældsvindelsnegl udvides og sammenkædes, hvor det er muligt.*
- For hedepletvinge sikres mindst tre velegnede levesteder, herunder tidligere kendte levesteder, af en sådan størrelse og kvalitet, at der kan opretholdes en levedygtig bestand pr lokalitet.*
- For gul stenbræk sikres velegnede levesteder af en sådan størrelse og kvalitet, at de kan opretholde en levedygtig bestand i området.*
- For kildevældsvindelsnegl sikres mindst tre levesteder af en sådan størrelse og kvalitet, at de kan opretholde en levedygtig bestand pr lokalitet.*

Klyde er afhængig af rævesikre ynglelokaliteter. Foto: Steen Rabjerg.

Modstridende interesser

En målsætning om gunstig bevaringsstatus for en bestemt naturtype kan indebære en nedprioritering af en anden naturtype eller art, og det er nødvendigt at foretage et valg.

Tørre heder, sure overdrev og rigkær har på nationalt og regionalt niveau haft en stor tilbagegang, og i Danmarks afrapportering til EU vurderes naturtypernes bevaringsstatus at være ugunstig. I bilag 1 i By- og Landskabsstyrelsen 2009: "Natura 2000-retningslinier for målfastsættelse og indsatsprogram" er de nævnte naturtyper derfor opført som truede naturtyper. Der vil derfor blive gjort en indsats for at øge arealerne af især disse naturtyper.

Naturtypen rigkær prioriteres højere end ung elle- og askeskov, som er opstået ved tilgroning af tidligere lysåbne enge og moser. Rydning af unge elle- og askeskove i forbindelse med genskabelse af rigkær kan kun ske under forudsætning af, at arealet af skovnaturtypen opretholdes på nationalt biogeografisk niveau.

I den naturlige succession vil forekomster med stilkegekrat og enekrat udvikle sig på bekostning af bl.a. naturtypen surt overdrev. Ved naturpleje i området skal der tages hensyn til dette forhold, således at naturtypen surt overdrev sikres og udvides samtidig med at de fine forekomster af stilkegekrat og enekrat bevares. Naturtypen surt overdrev prioriteres højere end tidlige tilgroningsstadier af stilkegekrat og enekrat.

Selvom der kan forekomme uoverensstemmelser, er det vigtigt at afgræsse strandengene. Foto: Steen Rabjerg.

Indsatsprogram

Opfyldelsen af Habitat- og Fuglebeskyttelsesdirektivernes krav om gunstig bevaringsprognose er en opgave, som strækker sig over lang tid og kræver en omfattende indsats over flere planperioder. Det er derfor nødvendigt at prioritere indsatsen i den enkelte planperiode. Den nationale prioritering af indsatsen i 1. planperiode er formuleret i 4 sigtelinjer, som lægger niveauet for indsatsen i planperioden. Sigtelinjerne er beskrevet i bilag 3. I 2. planperiode. Den nationale prioritering af indsatsen i 1. planperiode er formuleret i 4 sigtelinjer, som lægger niveauet for indsatsen i planperioden. Sigtelinjerne er beskrevet i bilag 3.

Indsatsprogrammet der bygger på de 4 sigtelinjer beskriver indsatsen i den første planperiode 2010-2015 (for skovbevoksede fredskovs-pligtige arealer dog frem til 2021).

Indsatsprogrammet består af en række **generelle retningslinjer**, som skal sikre den eksisterende naturtilstand. De generelle retningslinjer gælder for alle arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget, og den nødvendige indsats vil efterfølgende blive konkretiseret i de kommunale/statslige handleplaner.

Indsatsprogrammet består desuden af en række **konkrete retningslinjer**, som skal sikre små naturarealer, ubeskyttede naturarealer og særligt truede arter og naturtyper. De konkrete retningslinjer giver

en nærmere beskrivelse af den indsats, som i disse særlige tilfælde skal indarbejdes i de kommende handleplaner.

Indsatsprogrammet indeholder ikke bindende krav til kommunernes, Naturstyrelsens eller andre offentlige lodsejeres brug af de virkemidler og tiltag, som skal sikre den nødvendige indsats. Tiltag prioriteres og konkretiseres i handleplanerne eller i andre opfølgende tiltag.

Indsatsprogrammet for Natura 2000-området omfatter nedenstående generelle og konkrete retningslinjer, som tillige er vist oversigtligt i bilag 2.

Generelle retningslinjer

Indsatser efter Sigtelinje 1. Areal og tilstand af udpegede naturtyper og levesteder for udpegede arter må ikke gå tilbage eller forringes.

- 1.1 *Reduktion af kvælstof-deposition fra luften på områdets habitatnaturtyper sker ved administration af husdyrgodkendelsesloven, der med ændringen af 10. februar 2011 har fastlagt et særligt beskyttelsesniveau af hensyn til bevaringsmålsætningen i Natura 2000-planlægningen. Den øvrige tilførsel af næringsstoffer til naturtyperne reduceres, herunder fra dræntilløb og fodring. For marine naturtyper, søer og vandløb reguleres tilførslen af næringsstoffer via vandplanen*
- 1.2 *Der sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi på strandeng, indlandssalteng, tidvis våd eng, hængesæk, kildevæld og rigkær, samt på levesteder for hav-, flod- og bæklampret, kildevældsvindelsnegl, gul stenbræk, hedepletvinge, odde, alm. ryle, klyde og brus-hane. Det undersøges nærmere, hvor der er behov for at skabe mere hensigtsmæssig hydrologi i skovnaturtyperne, og disse steder sikres den for skovnaturtyperne mest hensigtsmæssig hydrologi.*
- 1.3 *De lysåbne terrestriske naturtyper sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje, og vandløb med vandplanter sikres gode fysiske og kemiske forhold samt kontinuitet og miljøvenlig vandløbspleje. Denne indsats sikres via vandplanlægningen. Skovnaturtyperne sikres en naturtypebevarende drift og pleje. I særlige tilfælde kan permanent ophør af drift i skovnaturtyper (urørt skov) være nødvendig for at opfylde direktivforpligtigelsen primært på arealer, som i forvejen i en længere periode har haft minimal eller ingen hugst.*

Spættet sæl raster på uforstyrrede sandbanker. Foto: Steen Rabjerg.

- 1.4 *Der sikres velegnede levesteder for gul stenbræk, kildevældsvindelsnegl, hedepletvinge, odder og spættet sæl.*
- 1.5 *Der sikres velegnede levesteder og vandringsmuligheder for hav-, bæk- og flodlampret.*
- 1.6 *Der sikres velegnede yngle/raste/fourageringspladser for fjord-, hav-, split- og dværgterne, skestork, hedehøg, klyde, brushane, almindelig ryle, sangsvane, knopsvane, pibe svane, hjejle, blå kærhøg, kortnæbbet gås, grågås, lysbuget knortegås, pibeand, krikand, taffeland, hvinand, toppet skallesluger og blichøne.*
- 1.7 *Der sikres velegnede ynglepladser med minimal påvirkning af prædatorer for skestork, ternene, klyde, almindelig ryle og brushane.*

Fjordterne er sårbar overfor forstyrrelser på ynglelokaliteten. Foto: Steen Rabjerg.

- 1.8 *Invasive arter som rynket rose, kæmpe-bjørneklo og problemarter som gyvel bekæmpes og deres spredning forebygges efter bedst kendte viden.*
- 1.9 *For de marine naturtyper sikres det, at projekter og aktiviteter ikke skader lokaliteten.*

Konkrete retningslinjer

Indsatser efter Sigtelinje 2. Små og fragmenterede habitatnaturtyper og levesteder for arter, som ikke kan opretholdes ved drift af det nuværende areal alene, sikres ved arealudvidelse, sammenkædning af arealer, pleje af naboarealer og/eller etablering af spredningskorridorer.

- 2.1 *Forekomsterne af indlandssalteng, tør hede, kalkoverdrev, surt overdrev, tidvise våde enge og rigkær søges udvidet og sammenkædet, hvor de naturgivne forhold gør det muligt.*
- 2.2 *Levestederne for gul stenbræk, hedepletvinge og kildevældsvindelsnegl sikres og udvides eller sammenkædes, hvor det er muligt.*

Indsatser efter sigtelinje 3. Naturtyper og levesteder, som ikke er beskyttet af natur- og miljølovgivningen skal sikres.

- 3.1 *Skovnaturtyper sikres. Der kan dog være tale om en dynamisk situation, hvor det ikke nødvendigvis er de samme*

forekomster, der over tid bidrager til sikring af en skovnaturtype.

- 3.2 *Konstaterede forekomster af habitatnaturtyper og levesteder, der ikke er omfattet af lovgivningen, sikres mod ødelæggelse.*
- 3.3 *Der sikres beskyttelse mod ødelæggelse af rev.*

Indsatser efter Sigtelinje 4. Der skal gøres en særlig indsats for naturtyper og arter, hvis biogeografiske status er i fare for at blive alvorligt forringet i 1. planperiode.

- 4.1 *Arealet med indlandssalteng søges udvidet med ca. 2 ha, arealet med kalkoverdrev øges med ca. 1 ha, arealet med surt overdrev øges med ca. 5 ha og arealet med rigkær øges med ca. 15 ha. Det samlede areal med tør hede og tidvis våd eng søges udvidet, hvor de naturgivne forhold gør det muligt.*
- 4.2 *Kendte og potentielle levesteder for gul stenbræk og he-depletvinge sikres.*
- 4.3 *De truede ynglefugle: alm. ryle, brushane, splitterne og dværgterne sikres gunstig bevaringsstatus ved at sikre levestederne en kvalitet og størrelse, så de minimum kan understøtte de i målsætningen angivne ynglende par i området hvert år.*

Blishøne overvintrer i stort antal i området. Foto: Steen Rabjerg

Forslag til mulige virkemidler

Kommunerne, Naturstyrelsen og andre offentlige lodsejere/myndigheder udarbejder handleplaner, vælger virkemidler og foretager den konkrete forvaltning indenfor rammerne af indsatsprogrammet. Mulige virkemidler nævnt i bilag 2 skal derfor betragtes som eksempler på, hvorledes indsatsprogrammet kan gennemføres.

Sammenhæng og synergi med vandplan

Natura 2000-planen er koordineret med vandplanen. Ifølge Vandrammedirektivet må tilstanden af vandområderne ikke forringes, og vandplanens indsatsprogram vil generelt forbedre den eksisterende vandkvalitet i større søer, vandløb, fjorde og kystvande. Forbedringen sker ved reduktion i tilførslen af næringsstoffer og miljøfarlige stoffer samt stedvis sikring af en mere naturlig hydrologi i ådale. Vandplanen vil desuden forbedre de fysiske forhold og sikre kontinuiteten på udvalgte vandløbsstrækninger. Disse indsatser forventes i de fleste tilfælde at bidrage til at forbedre tilstanden i de vandafhængige habitatnaturtyper og i levestederne for de arter, der er tilknyttet vand.

Der er gode muligheder for at opnå andre synergieffekter mellem de 2 planer, men i enkelte tilfælde kan der opstå konflikter, f.eks. hvor indsats efter vandplanen medfører oversvømmelser af habitatnaturtyper eller levesteder for arter.

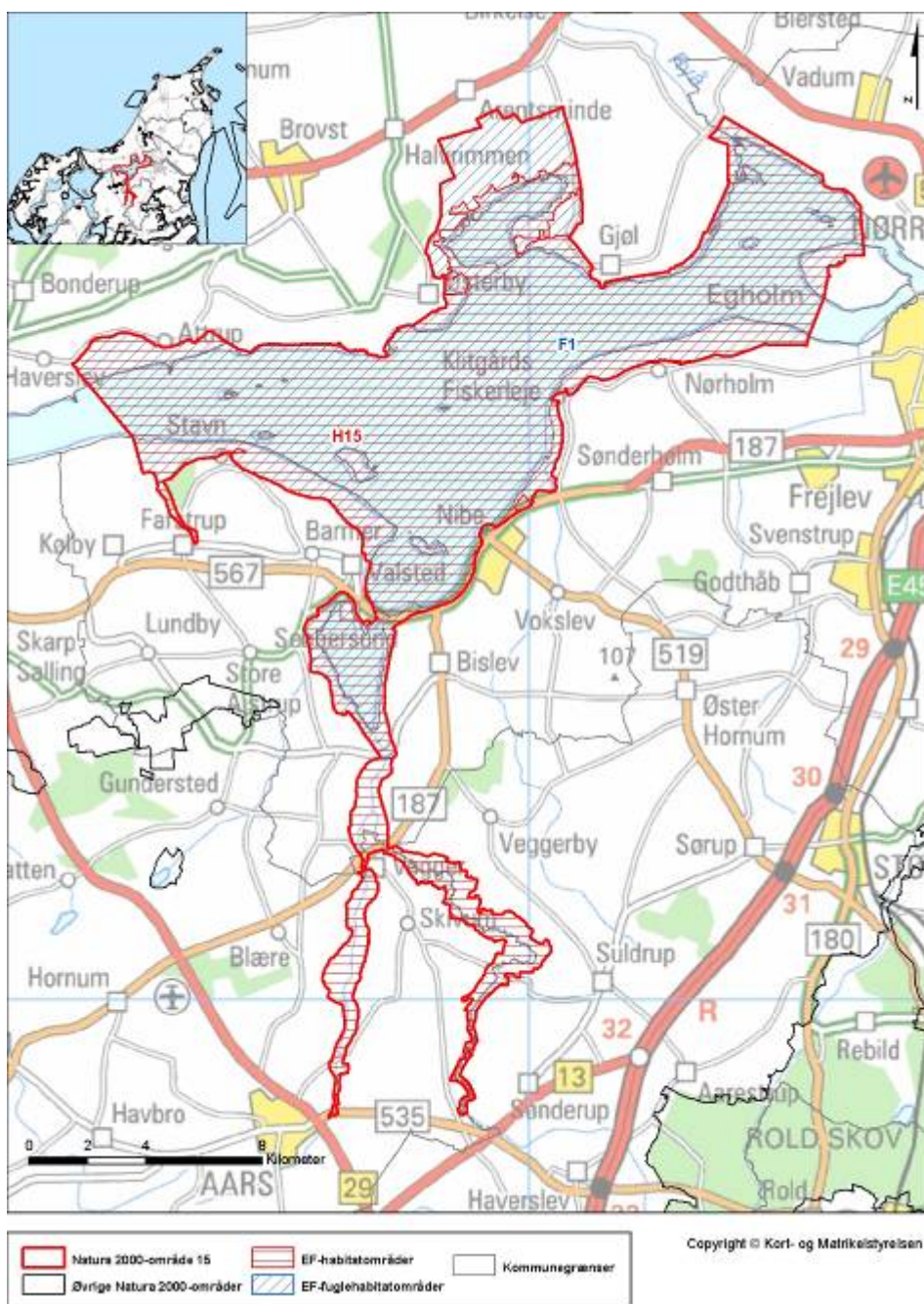
Planlagt indsats efter vandplanen der kan påvirke udpegningsgrundlaget i et Natura 2000-område væsentligt, skal konsekvensvurderes i henhold til habitatdirektivets artikel 6, stk. 3. Indsatsen kan i givet fald kun gennemføres, hvis det på grundlag af bedste faglige viden dokumenteres, at aktiviteten ikke vil skade bevaringsmålsætningen for området. Potentielle konflikter mellem Vand- og Natura 2000-planen skal som udgangspunkt være afdækket i forbindelse med vedtagelse af vandplanen.

Strategisk miljøvurdering

I medfør af Bekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 af lov om miljøvurdering skal der foretages en miljøvurdering af planer og programmer, der omhandler fysisk planlægning og arealanvendelse, eller som kan påvirke et internationalt beskyttelsesområde væsentligt.

I bilag 4 er der udarbejdet en miljørapport, der belyser konsekvenserne ved at gennemføre Natura 2000-planen for område nr. 15

Bilag 1. Kort over Natura 2000-områdets placering og afgrænsning

Natura 2000-område Nibe Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal, N15.

Bilag 2. Opsummering af Natura 2000-planen og mulige virkemidler

En opsummering af Natura 2000-planens indhold, mål og indsatsprogram findes samlet i Bilag 2 (www.naturstyrelsen.dk) - opdelt på de naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget for det på gældende Natura 2000-område.

Se www.naturstyrelsen.dk – under opslag om plan for dette Natura 2000-område

Bilaget indeholder endvidere en oversigt over mulige virkemidler, der er eksempler på, hvordan indsatsprogrammet kan gennemføres.

Sammen med bilag 2 findes på hjemmesiden baggrundsmateriale for planerne samlet i basisanalyse og tillæg til basisanalyse samt henvisning til kort over forekomst af de kortlagte og tilstandsvurderede naturtyper.

Bilag 3. Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver

Ved igangsætningen af Natura 2000-planprocessen blev der identificeret en række væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver. På baggrund her af blev der opstillet 4 sigtelinjer, der formulerer prioriteringen af den nødvendige indsats. Sigtelinjerne er forelagt og godkendt af Folketingets Miljø- og Planlægningsudvalg. Sigtelinjerne sætter dermed rammerne for Natura 2000-planlægningen.

De overordnede rammer er formuleret i nedenstående bilag. Teksten indgik i idéfasen for vand- og naturplanlægningen, juni – december 2007.

Antallet af naturtyper, der kortlægges og tilstandsvurderes er siden udvidet.

Ved igangsætningen af Natura 2000-planprocessen blev der identificeret en række væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver. På baggrund her af blev der opstillet 4 sigtelinjer, der formulerer prioriteringen af den nødvendige indsats. Sigtelinjerne er forelagt og godkendt af Folketingets Miljø- og Planlægningsudvalg. Sigtelinjerne sætter dermed rammerne for Natura 2000-planlægningen.

De overordnede rammer er formuleret i nedenstående bilag. Teksten indgik i idéfasen for vand- og naturplanlægningen, juni – december 2007.

Antallet af naturtyper, der kortlægges og tilstandsvurderes er siden udvidet.

Væsentlige naturopgaver

Miljøministeriet har udarbejdet en oversigt over væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver i Natura 2000-planlægningen. Det er de opgaver, som tillægges den højeste prioritet i 1. planperiode fra 2010 til 2015:

Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver i Natura 2000-planlægningen:

Danmark er ifølge Habitatdirektivet forpligtiget til at iværksætte de nødvendige foranstaltninger, der sikrer eller genopretter en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der udgør habitatområdernes udpegningsgrundlag.

Samtidig er Danmark forpligtiget til, via gennemførelsen af Fuglebeskyttelsesdirektivet, at træffe egnede foranstaltninger med henblik på at beskytte yngle- og rasteområder for en række fuglearter.

Væsentlige trusler mod naturen

En række faktorer udgør de væsentligste trusler mod de direktivudpegede naturtyper og arter:

Næringsstofbelastning medfører markante forringelser af terrestriske naturtyper, søer, vandløb og kystnære farvande først og fremmest som følge af gødskning, afstrømning fra markarealer og kvælstofnedfald. Store mængder næringsstoffer i naturen fremmer ensartede næringskrævende artssamfund på bekostning af et alsidigt plante- og dyreliv og medfører forringede forhold for den biologiske mangfoldighed og naturtyper og arter;

Tilgroning ændrer på afgørende vis levevilkårene for en række plante- og dyrearter, herunder fuglene. Det truer også især lysåbne naturtyper som moser, enge, klitter, heder, overdrev men også egeskove ofte som følge af manglende eller utilstrækkelig drift;

Fragmentering skaber isolation af arternes bestande, hvorved de risikerer at uddø. Foruden et direkte tab af naturareal, forringes de eksisterende naturtypers tilstand og deres økologiske funktioner;

Udtørring er en vedvarende trussel mod mange våde naturtyper og de tilhørende arter som følge af en ændring i de naturlige vandforhold;

Invasive arter er ikke hjemmehørende arter, der spreder sig. De optager plads og fortrænger det oprindelige plante- og dyreliv og findes i dag på mange naturarealer;

Forstyrrelse kan være en afgørende faktor navnlig for truede og sårbare arter, der på grund af levevis og specifikke krav til levested, vil være følsomme overfor menneskelige aktiviteter. Ofte vil truslerne påvirke i samme retning. For eksempel er tilgroning ofte en effekt af næringsstof-belastning og udtørring, tillige er presset på mange arter højt på grund af fragmentering, og det øges yderligere med forekomst af for eksempel invasive arter og menneskelig forstyrrelse.

Overordnet målsætning

Målsætningen er, at de udpegede naturtyper og arter på sigt opnår "gunstig bevaringsstatus". Der skal opstilles en langsigtet målsætning for hvert af de udpegede Natura 2000-områder.

Målsætningen rækker udover 1. planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold og i de udpegede områder som helhed.

Sigtelinjer for indsatsen i 1. planperiode

Natura 2000-planen skal under hensynstagen til den overordnede målsætning opstille konkrete retningslinjer for indsatsen i 1. planperiode for hvert enkelt beskyttelsesområde. Det kan være en indsats, som strækker sig ud over planperioden, men som skal iværksættes nu.

Opfyldelsen af Habitat- og Fuglebeskyttelses-direktivernes krav om "gunstig bevaringsstatus" er en opgave, som strækker sig over lang

tid og kræver en omfattende indsats. Det er derfor nødvendigt at prioritere og målrette indsatsen i den enkelte planperiode. Den nationale prioritering af indsatsen i 1. planperiode fokuserer på at sikre naturtilstanden for udpegede naturtyper og bestandene for udpegede arter. Der vil på baggrund af naturmæssige forskelligheder være regionale forskelle i gennemførelsen af indsatsen.

Sikring af naturtilstanden af eksisterende naturarealer og arter i beskyttelsesområderne

Ifølge direktiverne skal de naturtyper og arter, der udgør områdernes udpegningsgrundlag, have en gunstig bevaringsstatus. Der er således en forpligtigelse til at sikre naturen mindst samme tilstand som ved direktivernes ikrafttræden. Dette kræver ofte en løbende driftsindsats og en vedvarende indsats mod næringsstofbelastningen på de eksisterende naturarealer for at opretholde eller genoprette dem i samme tilstand.

Sikring af de små naturarealer

De små naturarealer er ofte i dårlig naturtilstand, blandt andet fordi de er så små, at påvirkningen fra omgivende arealer har stor betydning. En udvidelse af små naturarealer indenfor beskyttelsesområderne samt eventuelt sammenkædning af arealer via spredningskorridorer og trædesten kan være nødvendig for at opretholde naturtilstanden også på længere sigt.

Sikring af naturtyper og levesteder som lovligt kan ødelægges

Der skal ske en sikring af de naturtyper og levesteder, der ikke er beskyttet mod aktiviteter, som direkte kan ødelægge dem. Det drejer sig for eksempel om skovens naturtyper og sten- og boblerev på havet. Der vil derudover være andre ikke beskyttede levesteder for visse af direktivernes arter, hvor en sikring kan være nødvendig, for eksempel for visse fuglearter.

Indsats for truede naturtyper og arter

For naturtyper og arter, hvis status på landsplan er i fare for at blive voldsomt forringet i 1. planperiode, og hvor der er en fare for, at de forsvinder fra den danske natur på sigt kan en egentlig naturgenopretningsindsats og/eller målrettet drift være nødvendig. Som eksempler på truede naturtyper og arter kan nævnes højmoser, eremit og sorterterne.

Natura 2000-planlægningen fastlægger desuden retningslinjer for myndighedernes skønsmæssige beføjelser efter lovgivningen i øvrigt.

Natura 2000 og Vandrammedirektivet

Gennemførelsen af Vandrammedirektivet og vandplanerne forventes at bidrage til at imødegå nogle af ovennævnte trusler. Eksempelvis genskabes nye naturområder i ådale, og vandkvaliteten vil blive forbedret. Omfanget af synergieffekten mellem Natura 2000 og Vandrammedirektivet vil blive tydelig undervejs i planprocessen. For vand-

Natura 2000-plan

forekomster, der også er omfattet af Natura 2000-direktiverne, vil det strengeste af miljømålene være gældende.

Med målbekendtgørelsen er der fastlagt nærmere retningslinjer for fastsættelse af mål i Natura 2000-områderne og defineret en 5-trinskala for naturtilstanden i 18 lysåbne naturtyper. Et tilsvarende tilstandssystem er under udarbejdelse for de 10 skovnaturtyper og for direktivernes arter. På et senere tidspunkt vil et tilstandssystem for såvel de ferske som de marine naturtyper blive udarbejdet.

Bilag 4. Miljørapport for Natura 2000-planen
Miljørapport for Natura 2000-planen for område nr. N15 Nibe
Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal

- kan læses på Naturstyrelsen hjemmeside, se www.naturstyrelsen.dk under opslag om plan for dette Natura 2000-område

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
www.nst.dk